

Sivilombudsmannen
Postboks 3 Sentrum
0101 OSLO

NATIONAL POLICE IMMIGRATION SERVICE
- NORWAY

Deres referanse:

Vår referanse:
201700306-14 729

Sted, Dato
Oslo, 14.12.2017

OPPFØLGING AV BESØKSRAPPORT FRA SVILOMBUDSMANNEN - FOREBYGGINGSENHETENS BESØK PÅ POLITIETS UTLENDINGSINTERNAT, SIKKERHETSAVDELINGEN, 28.-29. MARS 2017

Politiets utlendingsenhet (PU) viser til oversendelsesbrev og besøksrapport av 15.09.17 fra *Sivilombudsmannens forebyggingsenhet mot tortur og umenneskelig behandling ved frihetsberøvelse*. I brevet bes det om at PU orienterer Sivilombudsmannen om oppfølgingen av rapportens anbefalinger innen 15.12.17.

PU har gjennomgått anbefalingene fra Sivilombudsmannens forebyggingsenhet og er godt i gang med å legge til rette for de anbefalte endringene. I det følgende vil forebyggingsenhetens anbefalinger besvares tematisk, i samme rekkefølge som de fremgår av besøksrapporten.

9. FYSISKE FORHOLD OG AKTIVISERING PÅ SIKKERHETSAVDELINGEN

9.2 De forsterkede cellene

Når det gjelder regulering av lysinnfall på de forsterkede cellene, foretas det en fortløpende vurdering av løsningsalternativene som er skissert i rapporten. Det bemerkes at siden bygget er nytt vil alternativene måtte vurderes over en lengre periode for å sikre at alle behov blir ivare tatt.

PU har merket seg Ombudsmannens understreking av at det er uheldig at de forsterkede cellene ikke er møblert med bord eller stoler, og det uheldige i at de innsatte ikke har annet sted å sitte oppreist enn i sengen. Til dette bemerkes det at PU ser på hvilke alternativer som finnes for møblering som både ivaretar hensynet til innsatte under opphold på de forsterkede cellene og innsattes og ansattes egen sikkerhet i forbindelse med skadeverk.

9.3 Sikkerhetscellene

9.3.1 Anbefaling: De internerte som plasseres på sikkerhetsavdelingen bør sikres tilgang til klokke og kalender

Politiets utlendingsenhet

Politiets utlendingsenhet
Post: Postboks 8102 Dep, 0032 Oslo
Besøk: Økernveien 11-13

Tlf: 22 34 24 00
Faks: 22 35 37 00
E-post:
politiets.utlendingsenhet@politiet.no

Org. nr.: 986 210 504 mva
Giro:
www.politi.no

PU støtter anbefalingen og har allerede bestilt og fått levert egnede klokker, som er under montering og forventes ferdigstilt i løpet av kort tid. Klokkene har visning av tid, dato og ukedag.

9.4 Kameraovervåking av sikkerhetscellene

Som fremhevet i rapporten kan kameraovervåking bare finne sted der vilkårene for dette er oppfylt etter § 38 (alminnelige vilkår) og §§ 38 til 40 (tilleggsvilkår), jf. personopplysningsloven § 37. Det følger av fjerde ledd at kameraovervåking kun anses som behandling av sensitive personopplysninger "der slike utgjør en vesentlig del av opplysningene som overvåkingen omfatter". Ved overvåking av sikkerhetscellene vil sensitive personopplysninger, jf. § 2 nr. 8, ikke utgjøre en vesentlig del av opplysningene, jf. personopplysningsloven § 9 fjerde ledd. Det følger av forarbeidene til personopplysningsloven § 37 fjerde ledd, jf. Prop.47 L (2011-2012) s. 43-44 at hvorvidt sensitive personopplysninger utgjør en vesentlig del av opplysningene som overvåkingen omfatter, beror på en konkret vurdering av hva kameraet fanger opp. Overvåking av sikkerhetscellene gir hovedsak et oversiktsbilde av innsatte på cellen. Sensitive personopplysninger som helseopplysninger vil kunne opptas dersom det for eksempel foretas legetilsyn på cellen. Dette vil uansett kun utgjøre en mindre del av overvåkingen.

PU mener at vilkåret for kameraovervåking av sikkerhetscellene er oppfylt, jf. personopplysningsloven § 11, jf. § 8 c, jf. § 37.

PU vil samtidig bemerke at vi er i dialog med Politidirektoratet (POD) med tanke på å fremme et forslag om en klarere hjemmel for bruk av kameraovervåking av sikkerhetscellene.

9.4.1 Anbefaling: Det bør iverksettes tiltak som gjør det mulig å ha direkte visuelt tilsyn med de internertes helsetilstand på sikkerhetscellene uten bruk av videoovervåkingsutstyr

Det følger av utlendingsinternatforskriften § 15 første ledd at "*Utlendingen skal ha forsvarlig tilsyn og anbringes slik at vedkommende ikke kommer unødige til skade eller utsettes for lidelser, og slik at vedkommende kan påføre andre skade*".

I henhold til utlendingsinternatforskriften § 15 annet ledd og utlendingsinternatets interne retningslinjer skal det føres tilsyn gjennom inspeksjon hver halvtime dersom innsatte er syk eller påvirket av alkohol eller andre berusende midler, med mindre omstendighetene tilsier hyppigere tilsyn.

Videre følger det av utlendingsinternatforskriften § 15 tredje ledd at "*Den ansvarlige for internatet tar konkret stilling til hva den enkelte inspeksjon skal bestå i, vurdert ut fra hva som er nødvendig i hvert enkelt tilfelle. Den som utfører inspeksjonen, skal forsikre seg om at utlendingens situasjon, herunder om vedkommende trenger legehjelp eller er i en situasjon hvor vedkommende lett kan skade seg selv*".

På de tre sikkerhetscellene på sikkerhetsavdelingen er det installert inspeksjonsvinduer som i utgangspunktet skal benyttes for å gjennomføre tilsynet. Som det fremgår av besøksrapporten er det imidlertid ikke mulig å få overblikk over hele cellen ved å kikke inn gjennom inspeksjonsvinduet. For å kunne gjennomføre tilsynet på en tilstrekkelig måte, er det derfor

installert et kamera som gir overblikk over hele rommet. Videomonitoren er plassert i gangen utenfor cellene, og er satt opp inne i et låsbart skap. Kun ansatte som har tjeneste på sikkerhetsavdelingen har tilgang til skapet med monitoren, og det låses opp og igjen ved hvert tilsyn. Monitoren med bilde fra cellen er derfor kun et substitutt til inspeksjonsvinduet, og vil kun benyttes dersom innsyn gjennom inspeksjonsluken ikke gir tilstrekkelig overblikk. Det understrekes at informasjonen fra overvåkingskameraet verken blir tatt opp eller lagret.

PU er enig i at direkte visuelt tilsyn uten bruk av videokamera hadde vært den beste løsningen, og ser også de betenkelighetene som reises i rapporten hva gjelder innsattes opplevelse av å bli overvåket kontinuerlig og ekstrabelastningen dette eventuelt medfører. PU vil fremover innføre rutiner som innebærer at innsatte blir informert om at monitoren med film fra kameraet er plassert i et skap og at dette kun åpnes i forbindelse med jevnlig tilsyn som ikke ellers lar seg gjennomføre ved å se inn gjennom inspeksjonsvinduet. PU vil også utarbeide retningslinjer som sikrer at monitoren kun brukes der inspeksjonsvinduet ikke gir tilstrekkelig overblikk over rommet.

9.5 Aktivisering og opphold i friluft

9.5.1 Anbefaling: Det bør sikres at personer plassert på sikkerhetsavdelingen alltid gis tilbud om minst én times opphold i friluft i en luftegård med mulighet for fysisk aktivitet og sanseintrykk hver dag, og at årsaken til at tilbudet ikke gis føres i tilsynsloggen

Det følger av utlendingsinternatforskriften § 4 første ledd bokstav d at innsatte har rett på minst en time opphold i friluft hver dag.

I rapporten er det vist til at enkelte innsatte opplyste at de ikke hadde vært ute i friluft, og at de heller ikke hadde fått tilbud om dette. Videre er det vist til at tilsynsloggene viste at det ikke alltid var ført om den internerte hadde vært utendørs eller fått tilbud om minst en time utendørs på daglig basis.

PU skal å gi alle innsatte tilbud om en time i friluft hver dag. Det forekommer imidlertid at innsatte selv ikke ønsker å benytte seg av dette tilbudet, og det kan også være konkrete forhold ved innsatte som tilsier at tilbudet ikke gis. Dette kan eksempelvis skje dersom innsatte fysisk utagerer slik at opphold i friluft ikke praktisk lar seg gjennomføre. Det vises for øvrig til vår redegjørelse i brev av 30.04.16 *Oppfølging av besøksrapport fra Sivilombudsmannen – forebyggingsenhetens besøk på Politiets utlendingsinternat 19.-21. mai 2015 pkt. 1.1*. PU erkjenner at det er uheldig at tilsynsloggene til tider har vært mangelfulle hva gjelder føring av tilbud om friluft og eventuelle årsaker til at dette ikke har blitt gitt. PU vil følge opp dette videre og sørge for at det rutinemessig loggføres når det har blitt gitt tilbud om friluft, hvor lenge innsatte var ute og hva som eventuelt var årsaken til at tilbudet ikke ble gitt eller benyttet.

PU har merket seg anbefalingen om at det tilrettelegges for fysisk aktivitet i forbindelse med friluft. Slik utearealet i lufteområdet ved sikkerhetsavdelingen er utformet per i dag, vil det ikke være praktisk gjennomførbart å tilby fysiske aktiviteter. Dette vil kreve omfattende endringer, noe PU mener ikke er formålstjenlig med tanke på at et opphold på sikkerhetsavdelingen i hovedsak vil være av svært kort varighet. Det understrekes også at begrensningen i mulighet til fysisk aktivitet kun vil gjelde de som er innsatt på

sikkerhetsavdelingen med vedtak om utelukkelse fra fellesskapet. Øvrige vil ha tilgang til aktivitetstilbud når de har fellesskap med andre, eksempelvis for innsatte som sitter på trinn 1.

Når det gjelder muligheten for sanseintrykk i friluft, undersøker PU muligheten for å oppgradere omgivelsene gjennom eksempelvis dekorasjon av veggene i uteområdet.

9.5.2 Anbefaling: Internerte på sikkerhetsavdelingen bør tilbys lesestoff på et språk som de forstår og tilgang til musikk eller radio under oppholdet på sikkerhetsavdelingen

I etterkant av besøket har PU sørget for at det på sikkerhetsavdelingen nå er tilgjengelig lesestoff på flere språk. Når det gjelder innstallering av radio ønsker PU å legge til rette for dette, men det har oppstått enkelte utfordringer i forbindelse med utfasingen av FM-nettet, som det jobbes med å finne løsninger på.

10. BRUK AV SIKKERHETSAVDELINGEN

10.2 Varighet av restriksjoner

10.2.1 Det bør iverksettes tiltak for å sikre at restriksjoner benyttes for så kort tid som mulig

Det følger av utlendingsloven § 107 sjette ledd bokstav b at en utlending kan plasseres i særlig sikret avdeling eller sikkerhetscelle når det er strengt nødvendig for å opprettholde ro, orden eller sikkerhet, eller sikre iverksetting etter § 90. Det følger videre av bestemmelsen at slik plassering forutsetter at andre mindre inngripende tiltak forgjeves har vært forsøkt eller åpenbart vil være utilstrekkelig. Tiltaket kan ikke brukes når det vil være et uforholdsmessig inngrep. Slike tiltak skal brukes med varsomhet.

Nærmere retningslinjer er gitt i utlendingsinternatforskriften § 10. Det fremgår her at utlending kan plasseres i særlig sikret avdeling eller i sikkerhetscelle når det er strengt nødvendig av hensyn til ro, orden eller sikkerhet, eller for å sikre iverksetting etter utlendingsloven § 90, når

- a) *utlendingen kan innebære fare for sin egen eller andres sikkerhet,*
- b) *det er fare for rømning fra internatet,*
- c) *det er fare for skade på eiendom,*
- d) *utlendingen antas å være smittefarlig eller er diagnostisert med smittsom sykdom, eller*
- e) *utlendingen etter skriftlig erklæring selv ønsker det av sikkerhetsmessige grunner som anses fyldestgjørende.*

I hovedinstruksen for politiets utlendingsinternat punkt 17.2 er det presisert at bruk av sikkerhetscelle kun skal skje i forebyggende sammenheng, for å beskytte den innsatte selv eller medinnsatte og ansatte, og bare over svært kort tid. Plassering i sikkerhetscelle er et alvorlig inngrep overfor den innsatte og må anses som en siste utvei.

PU er enig i at restriksjoner skal benyttes så kort tid som mulig. Forebygging og håndtering av uønskede hendelser som medfører en sikkerhetsrisiko for innsatte selv, medinnsatte og ansatte, er derfor noe det arbeides med kontinuerlig. Et viktig ledd i dette arbeidet er at de ansatte gjennomgår 50 timer årlig med omfattende trening og opplæring. I tillegg nedlegger

de ansatte mye tid på oppfølging og samtaler med den enkelte for å bidra til at oppholdet på sikkerhetsavdelingen blir så kort som mulig. I tillegg bistår helsetjenesten med tett oppfølging og støttesamtaler der det er behov for det. Helsetjenesten vurderer fortløpende og på selvstendig grunnlag behov for henvisning til psykiatrisk helsetjeneste. PU bemerker at vår erfaring er at det skal mye til for at overføring til psykiatrisk behandling medfører innleggelse.

Bruken av sikkerhetsavdelingen har vært økende i 2017. Hovedgrunnen til dette er at gruppen og sammensetning av internerte har endret seg. Det har vært en høyere andel med kriminell bakgrunn, høyere andel internerte fra åpne rusmiljøer og høyere andel internerte som norske myndigheter ikke vet hvem er. Disse faktorene har bidratt til at miljøet i gruppen har vært tøffere, det har vært flere tilfeller av utagering og andre uønskede hendelser, og det har vært flere funn av farlige gjenstander, herunder gjenstander som er konstruert og egnet som stikkvåpen. Utlendingsinternatet har på bakgrunn av dette hatt et forhøyet trusselnivå gjennom store deler av 2017.

10.3 Rettssikkerhet i saksbehandlingen

10.3.1 Anbefaling: Politiets utlendingsenhet bør fortsette arbeidet med å kvalitetssikre vedtak om restriksjoner, særlig ved å sikre at begrunnelser som gis er utformet på en etterprøvbar måte.

Som redegjort for i brev av 30.04.16 *Oppfølging av besøksrapport fra Sivilombudsmannen – forebyggingsenhetens besøk på Politiets utlendingsinternat 19.-21. mai 2015 pkt. 1.2* fatter Utlendingsinternatet vedtak i alle tilfeller der innsatte overføres til sikkerhetsavdelingen. På bakgrunn av anbefalingene etter besøket i 2015 endret PU vedtaksmalene for å sikre at kravet til konkretisering av de faktiske forholdene som utløste restriksjonstiltaket og begrunnelsen ble ivaretatt. PU har innført ytterligere rutiner for å sikre at det foretas fortløpende vurderinger av om vilkårene for innsettelse på sikkerhetsavdelingen fortsatt er tilstede. Dette gjennomføres ved at vaktleder/teamleder på hvert vaktsett loggfører i PUs datasystem Utsys, deres begrunnelse for om tiltaket fortsatt er nødvendig.

PU vil avholde faste årlige fellessamlinger der reglene for innsettelse på sikkerhetsavdelingen, vedtaksmalene og hvordan utforme begrunnelser i vedtakene gjennomgås for ansatte ved sikkerhetsavdelingen.

10.3.2 Anbefaling: Politiet bør sikres at den internerte alltid informeres om klageretten og at dette dokumenteres i vedtaket sammen med opplysninger om hvordan den internerte ble underrettet om vedtaket

På bakgrunn av anbefalingen har PU endret vedtaksmalene slik at det nå er egne rubrikker som må fylles ut for å sikre at den innsatte blir informert om klageretten, samt sikrer at innsatte gis tilstrekkelig bistand til å klage, dersom dette er ønskelig. Når det gjelder opplysninger om hvordan den innsatte er underrettet om vedtaket, er det egne rubrikker for dette allerede i vedtaksmalen. Se for øvrig avsnittet over, under pkt. 10.3.1 om faste årlige fellessamlinger.

10.4 Grupper i en særlig utsatt situasjon

10.4.1 Anbefaling: Politiet bør utvikle alternativer til bruk av restriksjoner overfor særlig utsatte grupper som barn og personer med alvorlige psykiske lidelser eller traumer, inkludert mennesker som selvskader eller er suicidale

Bruk av restriksjoner overfor særlig utsatte grupper, er aldri et godt alternativ. PU ønsker å understreke at i de tilfellene der sikkerhetsavdelingen brukes for denne gruppen, er det i utgangspunktet på bakgrunn av at den innsatte utgjør en fare for seg selv eller andre, og at alle andre tiltak er forsøkt uten hell. Det presiseres at det er strenge vilkår for overføring av innsatte til sikkerhetsavdelingen, og det fattes vedtak i hver enkelt sak, jf. over under pkt. 10.2.1.

Innsettelse i sikkerhetsavdelingen oppleves naturlig nok som belastende for den enkelte. Samtidig vil innsettelse i avdelingen i noen tilfeller være en *time-out* med mindre stimuli og mer ro i en utfordrende situasjon. Denne avdelingen har også rom med differensiert møblering som gjør at PU kan foreta individuelle vurderinger knyttet til hva slags sikkerhetsnivå som er nødvendig i det enkelte tilfelle. I noen tilfeller er det behov for rom hvor det ikke finnes gjenstander den innsatte kan skade seg med, mens det eksempelvis ved innsettelse på trinn 1 kan legges til rette for at den innsatte kun sover på sikkerhetsavdelingen, men har fellesskap på andre avdelinger på dagtid. Uansett fører bruk av sikkerhetsavdelingen som virkemiddel til at PU får muligheten til en tettere oppfølging av den enkelte i en særlig sårbar situasjon, med mål om å ivareta vedkommende på best mulig måte. Som nevnt over bruker ansatte mye tid på oppfølging og samtaler med den enkelte, og helsetjenesten bistår i tillegg med tett oppfølging og støttesamtaler, jf. pkt. 10.2.1.

Når det gjelder mindreårige, er det viktig å fremheve at antallet mindreårige på utlendingsinternatet er svært lavt. De siste årene har antallet vært under ti pr. år, slik at det kun er helt unntaksvis at mindreårige interneres. Det kan også informeres om at ved etablering av nytt familiesenter i Eidsvoll høsten 2018 er enslige mindreårige også i målgruppen for dette tiltaket, og skal som hovedregel ikke lenger sitte på utlendingsinternatet.

Utlendingsloven og utlendingsinternatforskriften inneholder ikke egne regler om bruk av tvangsmidler eller maktmidler overfor mindreårige. Det følger imidlertid av utlendingsinternatforskriften § 3 fjerde ledd at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle beslutninger og handlinger som berører barn som oppholder seg på internatet. Dette gjelder også ved bruk av tvangsmidler og maktmidler.

Plassering av mindreårige i sikkerhetscelle har skjedd ved to tilfeller i løpet av de siste to årene. I det ene tilfellet ble faren for selvskading vurdert som svært høy. Når det etter fremstilling til ungdomspsykiatrisk døgnpost ikke ble vurdert grunnlag for innleggelse, ble plassering i sikkerhetsavdelingen ansett som den muligheten PU hadde for å kunne sikre en forsvarlig ivaretagelse av en ungdom som gjentatt hadde formidlet et ønske om å skade seg selv. I sikkerhetsavdelingen finnes det rom med inventar som ikke gir anledning til selvskading, og det er også i denne avdelingen PU har flest ansatte på jobb gjennom hele døgnet. I det andre tilfellet var ungdommen svært utagerende ved ankomst til utlendingsinternatet, og utgjorde en fare for både seg selv og andre.

Videre kan det informeres om at når et permanent familiesenter på Eidsvoll står klart fra høsten 2018, vil PU utrede hvorvidt dagens avdeling for enslige mindreårige kan tilrettelegges for ivaretagelse av innsatte med utfordringer knyttet til psykisk helse, herunder selvskading og/eller suicidalitet.

11. BRUK AV MAKTMIDLER

11.1 Bruk av håndjern

11.1.1 Anbefaling: Maktmidler som håndjern og strips bør kun benyttes til transportoppdrag der det anses strengt nødvendig etter en konkret individuell vurdering

Politiets bruk av håndjern og strips er regulert i politiloven § 6 og politiinstruksen §§ 3-1 og 3-2, hvor det fremgår at politiet kan anvende makt under tjenesteutførelsen i den utstrekning det er nødvendig og forsvarlig¹. De maktmidler som anvendes, må være nødvendige og stå i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens art og formål og omstendighetene for øvrig.

Når flere alternative maktmidler kan anvendes i en situasjon, skal det minst inngripende effektive maktmiddel som hovedregel velges først. Det vil bero på en konkret vurdering hva som i den enkelte situasjon anses for å være det lempeligste maktmiddel.

PU er enig med Sivilombudsmannen i anbefalingen om at maktmidler som håndjern og strips kun skal benyttes der det anses strengt nødvendig etter en konkret individuell vurdering. PU vil imidlertid presisere at utlendingsloven § 107 femte ledd bokstav a, slik det er henvist til i rapporten, ikke gjelder for bruk av håndjern i forbindelse med transportoppdrag. I disse tilfellene gjelder politiloven og politiinstruksens bestemmelser, jf. over.

Som det fremgår av rapporten benyttes håndjern i et stort antall saker i forbindelse med transportoppdrag, herunder ved fremstillinger til retten. PU har forståelse for at det kan fremstå som om håndjern anvendes rutinemessig. I henhold til utlendingsinternatets interne retningslinjer skal transportfører beslutte bruk av tvangsmidler i forkant av uttransport eller ved andre transportoppdrag. Dette innebærer at det foretas en konkret vurdering av om det er strengt nødvendig å benytte tvangsmiddelet. Bruk av maktmidler registreres i PUs datasystem Utsys. Det er imidlertid ikke et krav om at det registreres i Utsys hva som var begrunnelsen for bruk av tvangsmiddelet, siden dette ikke er et enkeltvedtak i forvaltningslovens forstand.

Bakgrunnen for at håndjern ofte benyttes i forbindelse med fremstillinger i retten, og da spesielt ved førstegangsframstilling, er at PU i disse tilfellene har lite, og ofte ingen kjennskap til utlendingens bakgrunn og adferd. I mange tilfeller har utlendingen ukjent identitet og har kun vært ved utlendingsinternatet i ett døgn, slik at risikovurderingen derfor vil tilsi at det er nødvendig å benytte håndjern i den enkelte sak.

11.3 Bruk av pepperspray

11.3.1 Anbefaling: Politiet bør sikre at pepperspray kun anvendes der det er strengt nødvendig for å få kontroll på en farlig situasjon, og at det ikke påføres på en måte som øker skadepotensialet

PU støtter anbefalingen og understreker at maktmidler, herunder OC-pepperspray, kun anvendes i særlige faresituasjoner, eller når en tjenestehandling ellers ikke kan gjennomføres

¹ Ny instruks om bruk av enkelte typer maktmidler i politiet er nå ferdigstilt og trer i kraft 01.01.18, se vedlagt

uten at tjenesteperson eller andre utsettes for skade, samt når svakere midler må antas utilstrekkelig, uhensiktsmessig eller forgjeves vært forsøkt, jf. utlendingsloven § 107 sjette ledd bokstav a, jf. politiloven § 6 fjerde ledd.

Bruk av OC-pepperspray er regulert i Våpeninstruksen § 1-1 (2), som gir Politidirektoratet (POD) fullmakt til å gi instruks. Ny instruks om bruk av enkelte typer maktmidler, herunder OC-pepperspray, er nå ferdigstilt og trer i kraft 01.01.18, se vedlagt. Inntil ny instruks er ferdigstilt gjelder to tidligere skriv fra POD fra 2003. For å bli godkjent for bruk av OC-pepperspray må de ansatte gjennomføre et omfattende opplæringsprogram. Undervisningen og instruksjonen i bruk av OC-pepperspray kvalitetssikres og utføres av PU-ansatte som er instruktørutdannet og godkjente gjennom Politihøgskolen (PHS). Godkjenninger i OC-pepperspray utføres av de godkjente PHS instruktørene. Opplæringsprogram utarbeidet av Politihøgskolen vil også gjelde etter ikrafttredelsen av den nye instruksen i 2018.

PU understreker at selv med omlag 4000 internerte ved utlendingsinternatet i løpet av et år, er det kun helt unntaksvis at det oppstår situasjoner hvor pepperspray besluttes brukt. I disse situasjonene er andre internerte eller politiets ansatte utsatt for fare, og pepperspray blir brukt for å få kontroll på personen. Når det gjelder hendelsen som omtales i rapporten ønsker PU å bemerke at dette var et helt enkeltstående tilfelle som ikke er representativ for situasjoner hvor pepperspray benyttes. Kun i helt særskilte tilfeller er det av polititaktiske hensyn nødvendig å bruke pepperspray på denne måten. I denne situasjonen var personen svært utagerende, gikk til angrep på ansatte, spyttet, bet og kom med alvorlige drapstrusler som gjorde det nødvendig å umiddelbart avdekke om vedkommende var i besittelse av farlige gjenstander. Det presiseres at dette kun dreier seg om ett tilfelle, og var også det eneste tilfellet hvor pepperspray i det hele tatt ble benyttet i tilsynsperioden.

12 FOREBYGGENDE TILTAK

12.1 Anbefaling: Det bør iverksettes ytterligere tiltak for å forebygge bruk av restriksjoner og maktmidler, inkludert en økt satsing på psykososiale støttetiltak for de internerte

PU har som nevnt over, et sterkt fokus på forebygging og håndtering av uønskede hendelser, noe som igjen bidrar til å redusere bruken av restriksjoner og maktmidler. Som ledd i dette har PU et kontinuerlig fokus på utvikling av aktivitetstilbudene til de innsatte. Det vises til redegjørelsen for dette i brev av 31.01.17 *Tilbakemelding på svarbrev av 24.10.2016 fra Sivilombudsmannen* pkt. 6. Som nevnt der, har det økte fokuset på aktiviteter gitt merkbare resultater i form av en reduksjon i stress- og konfliktnivået blant de innsatte.

I inneværende år har det i tillegg til kjerneaktivitetene blant annet blitt avholdt et trenerkurs i regi av Akershus Fotball Krets (AFK). Kurset kalles Grasrotreneren, og var et kurs for å bli trener i fotball. I tillegg har det pågått et prosjekt der de innsatte har deltatt i etableringen og driften av en kjøkkenhage. PU vil fortsette arbeidet med å utvikle aktivitetstilbudet i 2018 og er i dialog med blant annet Røde kors for å gjennomføre et kurs i førstehjelp.

PU har også utredet muligheten for å ha en psykolog tilgjengelig på utlendingsinternatet én til to dager i uken, jf. brev av 31.01.17 *Tilbakemelding på svarbrev av 24.10.2016 fra Sivilombudsmannen* pkt. 3.2. Det har vært avholdt et møte med en psykolog, men som følge av PUs initiativ til at organisering av helsetjenesten ved utlendingsinternatet utredes i sin helhet, har det ikke vært jobbet videre med dette.

PU vil for øvrig bemerke at bruken av restriksjoner og maktmidler i 2017, må ses i lys av endringen i gruppen innsatte som beskrevet over i pkt. 10.2.1. Som nevnt har en større andel innsatte i 2017 hatt bakgrunn fra åpne rusmiljø, og flere av disse har også erfaringer med soning under Kriminalomsorgen. Mange av disse har uavklart identitet og har derfor også lengre gjennomsnittlig oppholdstid på utlendingsinternatet før uttransport.

12. HELSETJENESTENS ROLLE VED INNGRIPENDE TVANGSBRUK

13.2 Helsepersonells involvering i beslutning om bruk av sikkerhetsavdeling

13.2.1 Anbefaling: Helsepersonell bør aldri gi råd om plassering på sikkerhetsavdeling, men skal utelukkende uttale seg om tiltak for å sikre medisinsk behandling av pasienter

Når det gjelder helsepersonellens rolle ved overføring til sikkerhetsavdelingen, understreker PU at en slik overføring er politiets beslutning. Helsepersonellens rolle er å gjennomføre en helsefaglig vurdering og oppfølging av den innsattes helsesituasjon og de har således ingen rådgivende funksjon i denne forbindelse. Helsetjenesten informeres om beslutningen i etterkant for å kunne følge opp den internerte i den perioden vedkommende sitter der, og i tillegg vil de kunne komme med råd dersom det er noe helt spesielt ved den internertes helsetilstand som må hensynstas under oppholdet.

PU erkjenner at hvordan kontakten med helsetjenesten fremkommer i de skriftlige vedtakene kan ha vært misvisende, og dette er nå justert i malene. Som nevnt over, vil PU også ha fokus på opplæring i regelverket og vedtaksskriving i årlige fellessamlinger, se pkt. 10.3.2.

PU finner det uheldig dersom helsepersonellet har en opplevelse av at ansatte mener de har en rådgivende funksjon i forbindelse med vurderingen av plassering på sikkerhetsavdelingen eller i forbindelse med vurderingen av om vilkårene for pågrepelse eller fengsling er oppfylt. PU vil følge opp dette og sørge for at det er en enhetlig forståelse mellom helsepersonell og ansatte om hvilken rolle helsepersonellet har i disse tilfellene.

13.3 Helsemessig oppfølging på sikkerhetsavdelingen

13.3.1 Anbefaling: Det bør sikres at internerte som innsettes på sikkerhetsavdelingen alltid får daglig tilsyn av helsepersonell som identifiserer seg på en tydelig måte. Helsetilsynet bør gjennomføres ved kommunikasjon ansikt til ansikt der dette vurderes av helsepersonellet som sikkerhetsmessig forsvarlig

PU har i etterkant av Sivilombudsmannens besøk innskjerpet rutinene for gjennomføring av daglig helsetilsyn på sikkerhetsavdelingen for å sikre et *fysisk* møte mellom helsepersonell og den internerte. Sykepleierne bærer enten hvit uniform eller jakke merket med helseavdeling for å identifisere seg på en tydelig måte.

13.4 Konfidensialitet

13.4.1 Anbefaling: Helseavdelingen og politiet bør iverksette tiltak for å sikre at sensitiv pasientinformasjon håndteres på en måte som hindrer tilgang til dem for andre enn helsepersonell

PU har merket seg at det i rapporten er vist til at det er gjort problematiske funn knyttet til overholdelse av taushetsplikten, herunder at ansatte har blitt benyttet som tolk i helsepersonellets samtaler med innsatte og at transportledsagere deler ut medisiner. PU ser alvorlig på dette og vil påse at det iverksettes rutiner som sikrer at taushetsbelagt informasjon ikke blir eksponert til ansatte uten at det foreligger et samtykke fra den innsatte.

PU vil for øvrig tilføye at helsetjenesten har en utstrakt bruk av godkjente tolker fortrinnsvis via telefon. I tillegg er det god språkkompetanse innenfor helsetjenesten da det per i dag er en arabisktalende lege, og det er også ansatt en sykepleier som behersker arabisk. Mange av de innsatte har arabisk som morsmål og mange behersker engelsk eller tysk, og også i noen tilfeller et av de nordiske språkene. Helsetjenesten har opplyst at ansatte kun har vært brukt som tolk for pasienter da dette har vært tvingende nødvendig. Det har imidlertid vært uttrykkelig avklart med pasienten i forkant om de synes det er greit at ansatte tolker.

13.5 Dokumentasjon og rapportering av fysiske skader

13.5.1 Anbefaling: Det bør etableres klare rutiner for rapportering for helsepersonellet ved skader som gir mistanke om uforholdsmessig maktbruk

PU har etablert rutiner for rapportering ved avdekking av fysiske skader hos internerte etter tilsynet fra Sivilombudsmannen i 2015. Helseavdelingen har kjøpt inn et kamera for å sikre at det blir tatt bilder av eventuelle skader. PU vil kvalitetssikre gjeldende rutiner og gjøre nødvendige presiseringer for å sikre at rapporteringer fra helsepersonell om skader ved mistanke om uforholdsmessig maktbruk overbringes til rette instans. Det vil bli utarbeidet en intern retningslinje for dette.

PU imøteser deres kommentarer vår oppfølging av rapportens anbefaling.

Med hilsen

Kristel Lee Høgslett
fungerende avdelingsleder

Kristina Vee Lægroid
avdelingsleder